

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA
VEZETŐJE: DR. ÓZE SÁNDOR DSC

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Petes Róbert

**A győri püspökség története 1956–1960, az egyházpolitika és az
állambiztonság szempontjainak tükrében**

Témavezető: Dr. Pucilowski József OP PhD
Társtémavezető: Dr. Vörös Géza PhD

Budapest, 2023

I. A kutatás előzményei, célja

A hazai katolikus egyház 1956-os forradalomban vállalt szerepéről, illetve a forradalom bukását követően, a pártállami hatalom részéről az egyházat ért retorziós intézkedésekről, az 1989–90-es rendszerváltozást követő mintegy bő három évtized során számos írás született, szakavatott történészek tollából. A minél teljesebb kép megrajzolása azonban még rendkívül sok kutatást igényel. Doktori értekezésemmel ezen feltáró munkából igyekeztem részt vállalni azáltal, hogy a győri püspökség vonatkozásában vizsgáltam részletesen ezt a korszakot.

A tárgykörben végzett kutatásaimat már egyetemi hallgatóként elkezdtem, mikor szakdolgozati témát keresve interjút készítettem Németh Béla győri egyházmegyes pappal, aki az 1956-os forradalmat követő megtorlás idején szenvedett el börtönbüntetést. Ő hívta föl a figyelmemet perének fő vádlottja, Lányi János kanonok személyére. Ennek a pernek az iratait tanulmányozva, a benne szereplő egyházi emberek sorsa keltette fel az érdeklődésemet. Későbbi kutatásaimban rájuk, továbbá az egyházmegye központjában, az idős és betegeskedő főpásztor, Papp Kálmán környezetében működő papság történetére koncentráltam.

A kutatás alapvető célja a győri püspökség, illetve az annak központjában szolgáló papság, 1956 október–novemberi szerepvállalásának, a forradalom napjaiban kezdődő karitásztevékenységeknek, majd a hatalom részéről válaszul érkező retorziós intézkedéseknek a feltárása, valamint mindezek tágabb egyházpolitikai kontextusba helyezése, továbbá az egyéni életutak későbbi alakulásának bemutatása.

Kiemelt figyelmet kap Lányi János karitászigazgató, a Győr-belvárosi plébánia vezetője, valamint Rétháti Katalin, az Isteni Megváltó Leányai szerzetesrend tagjának tevékenysége, hiszen ők és kapcsolataik kerültek később leginkább a hatósági eljárások fókuszába. Az államhatalom erre vonatkozó dokumentációi alapján az értekezés követi a nővér illegális külföldi útjait, amelyek során különböző tárgyalásokat folytatott a győri püspökség nevében. Utazásai, megbeszélései eredményeként ruha- és élelmiszerszállítmányok érkeztek az országba, továbbá nagy mennyiségű valutát és forintot tudott áthozni a határon a karitás, illetve az egyházmegye támogatására. A közelmúlt hazai egyháztörténetének számos részletét vizsgálom a dolgozatban, közöttük a győri egyházmegye Rómába emigrált irodaigazgatójának, Zágon Józsefnek 1957 tavaszán–nyarán megvalósuló titkosírásos kapcsolattartását a győri püspökséggel.

Disszertációm főbb fejezeteiben bontakoznak ki a korszak köztörténete szempontjából tipikusnak mondható államhatalmi eljárások. Ismertetem a forradalmat követően a győri püspökséggel szemben válaszul érkező retorziós intézkedéseket, a politikai rendőrség különféle módszereit, több, az egyház körében foglalkoztatott ügynök információszerző tevékenységét, és az 1958-ban lefolytatott Lányi-per részleteit. Kitérek arra, hogy a per során, illetve annak következtében miként fokozódott Papp Kálmán győri megyéspüspök elszigeteltsége, és milyen törésvonalak jöttek létre a per vádlottjai között. Bemutatom azt a folyamatot, hogy miként váltak a megfélemlítés hatására a – korábban az egyház szolgálatában aktívan munkálkodó – papok, illetve szerzetesnők passzívvá, valamint hogyan használta fel a pártállami hatalom a Lányi-per vádpontjait a püspöki karral szemben, és hogyan szított megosztottságot a győri egyházmegyében. Az értekezés záró fejezeteiben tárom fel a forradalmat követő megtorlás során letartóztatott három fiatal győri egyházmegyes pap, Bóna László püspöki szertartó, Zsebedits Pál székesegyházi karkáplán és Búzás József püspöki levéltáros életpályájának, sorsának további alakulását. Fogva tartásuk és a politikai rendőrség azon törekvése, hogy a kádári egyházpolitika szolgálatába állítsa őket, nagymértékben meghatározta későbbi éveiket. Személyes sorsukban három egymástól jelentősen különböző, ám tipikusnak mondható papi életút története tárul fel előttünk.

Az értekezés – szándéka szerint – hiánypótló, hiszen a püspökség története ezen szeletének bemutatása mindezidáig váratott magára. A munka egyben úttörőnek is tekinthető, mivel a magyarországi katolikus egyházmegyék egyikére vonatkozóan sem történt hasonló feltárás az 1956-os forradalom, illetve az azt követő megtorlás időszakáról.

II. Az értekezés forrásbázisa, a kutatási munka módszertana

Budapest Főváros Levéltára (BFL) őrzésében fellelhető egy közel kétezer oldalnyi irategyüttes, *Dr. Lányi János és társai* megnevezéssel. A bőséges dokumentumanyag jelentős hányadában 1957 szeptembere és 1959 márciusa között keletkezett, de tartalmaz a '60-as évek első feléből származó iratokat is. Magában foglalja a Lányi János és társai ellen folytatott eljárás vizsgálati szakaszában képződött dokumentumok jelentős részét, a letartóztatási és házkutatási parancsokat, kihallgatási- és tanúkihallgatási jegyzőkönyveket, önvallomásokat. Az irategyüttes tartalmazza továbbá a Budapesti Fővárosi Bíróságon lefolytatott per dokumentumait, a vádiratot, a per jegyzőkönyveit, az ítéleteket, illetve kegyelmi kérvényeket. Ez a dokumentumanyag kiemelten fontos részét képezi doktori értekezésem forrásbázisának.

Mindezen iratok áttanulmányozását követően – a téma tágabb kontextusba helyezése, illetve kontrollforrások keresése érdekében – az *Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában* (ÁBTL) is folytattam kutatásokat.

Az ÁBTL-ben őrzött vizsgálati dossziék között fellelhető egy nyolc kötetből álló, kétezer oldalnál is terjedelmesebb vizsgálati dossziésorozat, szintén *Dr. Lányi János és társai* néven. A forrásanyag – az iratórzés általános gyakorlatának megfelelően – nem tartalmazza a Lányi-per bírósági szakaszának dokumentumait, sem a '60-as évek elején írt kegyelmi kérvényeket. Mindezek kizárólag a BFL őrzésében fellelhető iratcsoportban találhatóak meg. Magában foglalja viszont az eljárás vizsgálati szakaszában keletkezett, kontrollforrásként is jól használható fogdaügynöki jelentéseket és a vizsgálat során kidolgozott, illetve végrehajtott állambiztonsági kombinációk anyagait, amelyek a BFL-ben őrzött forrásanyagban nem találhatóak meg.

Az állambiztonság gyakorlatában ugyan ritkán, de előfordult, hogy az iratok rendezésekor vizsgálati dossziékba helyeztek el bizalmas nyomozás során keletkeztetett iratokat. Ez történt az ÁBTL-ben *Dr. Lányi János és társai* néven fellelhető dokumentumanyag esetében is. Így az irategyüttes nem csupán a nyílt, hanem a bizalmas nyomozás iratanyagát is tartalmazza. Ide sorolhatóak a dossziésorozatban fellelhető ügynöki jelentések, az állambiztonság különböző feljegyzései, tervezetei valamint összefoglaló és értékelő jelentései. Ezek nem csupán háttérinformációkat adnak az előbbi forrásanyaghoz, hanem döntő mértékben járulnak hozzá az értekezés témájának minél teljesebb körű feltárásához. Mindezen túl pedig számos ponton kontrollforrásául is szolgálnak a nyomozás nyílt szakaszában keletkeztetett dokumentumoknak.

Kutatásaim során – a fent említett dossziésorozaton túl –, az ÁBTL-ben őrzött számos más irategyüttes forrásanyagára is támaszkodtam. A győri püspökség illetve az egyházmegye központjában szolgáló papság 1956-os forradalom idején vállalt szerepének feltárásához elengedhetetlenül fontosnak bizonyult Bóna László, valamint Búzás József vizsgálati dossziéjának tanulmányozása.

Nagy haszonnal forgattam több, bizalmas nyomozás során keletkeztetett objektumdossziét. Példaként említhető a *Győr római katolikus egyházmegye* megnevezésű irategyüttes. Ez számos olyan ügynöki jelentést valamint állambiztonsági feljegyzést és összefoglaló jelentést tartalmaz, amely dokumentumok nagyban hozzájárultak a kutatás során fölvetődő kérdések megválaszolásához, illetve a komplex kép megrajzolásához. Hasznosnak bizonyult a *Magyar Katolikus Püspöki Kar* megnevezésű objektumdosszié tanulmányozása is,

amely dokumentumanyag vonatkozó forrásai segítették az 1956-os forradalmat követő megtorlás során a győri egyházmegyében foganatosított rendőri eljárások, illetve a Lányi-per tágabb egyházpolitikai összefüggéseinek feltárását.

Döntő jelentőségű kontrollforrásként használtam az állambiztonság által „Csempészek” fedőnéven 1957-ben nyitott csoportdosszié vonatkozó forrásait. Mindezen iratok mellett a téma szempontjából fontos volt több ügynöki munkadosszié áttanulmányozása.

Jóllehet az értekezés forrásbázisának döntő hányadát az ÁBTL és a BFL vonatkozó iratai teszik ki, de ezeken túlmenően kutatást folytattam továbbá a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, a Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Vármegye Győri Levéltárában, valamint a Győri Egyházmegyei Levéltárban.

Doktori munkám megírásához felhasználtam kéziratos visszaemlékezéseket és saját gyűjtésem eredményeként készült interjúk anyagát is. Alkalmam nyílt még élő kortanúkat felkeresni. A kéziratos visszaemlékezések és az oral history anyagok közös jellemzője, hogy az adatközlők túl az 1989–90-es rendszerváltozáson, az események után akár negyven-ötven évvel, idős korukban vetették papírra emlékeiket, illetve beszéltek el a történeteket. Ezen források hozzájárultak az események mögött rejlő emberi érzések jobb megismeréséhez, a történelem által formált személyes életpályák, sorsok feltárásához. Mivel azonban a szubjektív életerzések, illetve az eltelt idő során kialakult értelmezés nagyban befolyásolhatják az emlékezetet, igyekeztem ezen forrásokat rendkívül erős forráskritikai elemzés alá vetni.

III. A kutatás tudományos eredményei

Az értekezés főbb eredményei, következtetései az alábbi megállapításokban foglalhatóak össze:

1. Győr városában a katolikus egyház forradalom alatt tanúsított magatartása megfelel az országos mintázatnak – mely szerint a katolikus egyház az eseményeknek sem vezetője, sem kezdeményezője nem volt –, illetve annak helyi szintű leképeződésének tekinthető. Az egyház szolidaritást vállalt a bajba jutottakkal, illetve segítséget nyújtott a szükségét szenvedőknek. Ezt példázza a püspökség részéről a külföldről érkező segélyadományok fogadása, illetve az egyházmegyei karitás létrehozása, valamint Búzás József ausztriai utazása, amelyre a fiatal pap egy gyógyszerekért induló küldöttség tolmácsaként vállalkozott. Több pap szavaival, felszólalásaival próbált hatást gyakorolni a történésekre a tüntetéseken, gyűléseken, vagy nyelvtudása révén vállalt különféle szolgálatokat. Itt említhető Horváth Lajos beszéde a városháza erkélyéről, illetve Bóna László felszólalása az Ideiglenes Győri Nemzeti Tanács gyűlésén, valamint Galambos Iréneusz bencés szerzetestanár beszédei és tolmácsi szolgálata. Győr papságának forradalom alatti tevékenysége, a fentiekén túl, az egyház szabad működésének érdekében tett lépések, illetve az egyházfegyelmi problémák rendezése köré csoportosíthatóak. Ide sorolható a békepapok valamint az egyházügyi megbízott eltávolítását célzó törekvés, a hitoktatással kapcsolatos kérdések megoldására tett kísérlet, valamint az egyház sérelmeinek megfogalmazása.
2. Az egyház közvetlenül a forradalom leverését követő időszakban a győri karitás működése révén konkrét és kézzelfogható segítséget nyújtott a szükségét szenvedők számára. Hiszen Lányi János és Rétháti Katalin tevékenysége a szabadságharc vérbe

fojtását követő hónapokban bontakozott ki és hozta meg gyümölcsét. A munkájuk eredményeként külföldről érkezett adományoknak köszönhetően, hathatós segítséget kapott nemcsak Győr városa, hanem Sopron és Mosonmagyaróvár rászoruló lakossága is. A három településen az 1957 május végéig működő népkonyhák által kiosztott, mintegy 156 ezer ebéd konkrét segítséget jelentett számos embernek, akik az országban általánosan uralkodó szegénység miatt nehéz helyzetbe kerültek.

3. Összefüggés mutatható ki a győri egyházmegye számára érkező külföldi segélyezés mértéke és az egyházmegye földrajzi adottságai között.

Ugyanis abban, hogy a győri karitás jelentős mennyiségű pénzt, élelmiszer- és ruhaadományt kapott, számos személyes, emberi adottság – például Lányi János korábbi tapasztalatai, valamint Rétháti Katalin erőfeszítései, illetve tettekéssége – mellett szerepe volt a püspökség földrajzi fekvésének is. A nyugati határ mentén illetve annak közelében elterülő egyházmegye, a vasfüggöny által a szabad világtól történt elszigetelését megelőzően, az országos átlagnál élénkebb, intenzívebb kapcsolatokkal rendelkezett a határ túloldalán. Ennek egyik fő oka, hogy a szomszédos Ausztria burgenlandi egyházmegyéjének egy része, a trianoni határok létrejöttét megelőzően a győri püspökség joghatósága alá tartozott. A Rákosi-korszak előidézte hermetikus elzártság után a korábbi kapcsolatok, illetve az érzelmi kötődés gyorsan aktivizálódtak. Ezt példázza László István burgenlandi püspök személyes elköteleződése, amely nagymértékben szerepet játszott abban, hogy főpásztorként külön, az országos szerveződéstől függetlenül, komoly támogatást biztosított a győri karitásnak. A földrajzi hely fontossága a történelmi okok folytán személyes kapcsolatokon keresztül vált igazán meghatározóvá. A személyes szálak döntő jelentőségét támasztja alá, illetve példázza Zágon József egykori győri püspöki irodaigazgató alakja is, aki – László István mellett és némileg talán előtte járva –, Rómába emigrált papként nagymértékben hozzájárult befolyása, kapcsolatrendszere révén a győri karitás bő fél éven át tartó működéséhez.

4. Részletesen feltártam Zágon József és a győri püspökség titkosírásos kapcsolattartását és bemutattam, hogy az, a hazai katolikus egyház és a Szentszék rejtett összeköttetését is szolgálta. Ide vonatkozó kutatási eredményeim összegzésekor érdemes kiemelni, hogy a titkos csatorna rövid ideig – 1957 márciusa és szeptembere között –, azaz mindössze fél éven át működött. Megszűnése Rétháti Katalin letartóztatásával következett be, ám a nővér őrizetbe vétele nem állt összefüggésben a titkos csatorna működtetésével, hiszen arról a politikai rendőrség, ekkor még lényegét tekintve nem rendelkezett ismeretekkel. Később viszont, amikor sor került Lányi János és Rétháti Katalin elítélésére, már fontos szerepet kapott, és a kiszabott büntetés mértékét jelentősen befolyásolta.

A titkosírásos levelezés olyan témaköröket érintett – külföldről érkező anyagi támogatás, a hitoktatást segítő és a lelkiiséget formáló külföldi írások kérése, az egyházi hivatalok betöltésére gyakorolt állami nyomás –, amelyek a hazai katolikus egyház működését és az állammal kapcsolatos viszonyát tekintve, a korszak folyamán mindvégig hangsúlyos kérdésként szerepeltek. A pártállami hatalom érdeklődési körébe is beletartoztak a felsorolt témák.

A titkos útvonal működését vizsgálva, leginkább a békepapok ügyében írt kérvény szentszéki elutasítását emelhetjük ki. Természetesen nem jelenthetjük ki, hogy az illetékes kongregáció válasza Rétháti Katalin levele nélkül biztosan pozitív lett volna, mindenesetre az elutasító válasz egybeesett Papp Kálmán valódi szándékával.

Az illegális csatorna segítségével ugyan fény derült az egyházi hivatalok betöltésénél alkalmazott állami nyomás egy konkrét esetére, ám a hatalomnak hosszútávon többnyire sikerült a számára megfelelő személyekkel betöltenie a vezető egyházi pozíciókat.

Mivel az információáramlás titkos útvonala hamar lelepleződött, nem vált alkalmassá arra, hogy felhasználásával egy presszió alatt lévő püspök, hosszútávon, hitelesen tájékoztassa a Szentszék az állam szorításában élő magyar katolikus egyház helyzetéről, illetve gondjairól. A Szentszék tájékoztatását illetően egyébként a titkos csatorna leleplezése után nem sokkal, az 1960-as évek elejétől komoly változás állt be. Ettől az időtől kezdve ugyanis a Szentszék és a Magyar Népköztársaság rendszeres kapcsolatot tartott egymással. E hivatalos kapcsolat megléte segítette a pártállami hatalom azon törekvését, hogy a hazai katolikus egyház tekintetében – saját érdekeinek megfelelően – a Szentszék informálását a lehető legnagyobb mértékig a kezében tartsa.

5. Az 1956-os forradalmat követően a püspökség, illetve az ott szolgáló papság ellen a politikai rendőrség két letartóztatási hullám során foganatosított intézkedéseket. Feltártam az állambiztonság alkalmazott módszereit, és az őrizetbevételek mögöttük húzódó hatalmi érdekeket.

Az első letartóztatási hullám, amely 1957 tavaszán történt, négy olyan fiatal pap (Zsebedits Pál, Bóna László, Horváth Lajos és Búzás József) őrizetbe vételét eredményezte, akik ugyan az egyházmegye központjában szolgáltak, ám részben életkorukból, illetve beosztásukból fakadóan nem tartoztak a megyéspüspök legbelsőbb bizalmas köréhez. Nem utal semmi jel arra, hogy Papp Kálmán közülük akár csak Bóna László püspöki szertartóval az egyházmegye kormányzásával kapcsolatos gondjait megosztotta volna. A négy fiatal pap őrizetbe vétele nyilván jelezte a megyéspüspök, valamint környezete számára a hatalom elszántságát, illetve erejét, amellyel a forradalomban szerepet vállalt egyházi személyekkel, és magával az egyházzal szemben kívánt eljárni.

Az országos trendnek megfelelően, a forradalom idején Szele József dekonspirálódásával a győri püspökségen is csökkent az ügynökök száma. Az 1957 tavaszán történt letartóztatások háttérében ugyanakkor meghúzódott a politikai rendőrség azon szándéka, hogy az őrizetbe vételeket felhasználják beszervezések végrehajtása céljából.

A forradalmat követően a püspökséget ért második letartóztatási hullám az elsőtől képest hosszabban elhúzódott. Ez utóbbi részeként vették őrizetbe 1957. július közepén Lányi Jánost, mintegy két és fél hónappal később, 1957. szeptember végén illetve október elején pedig Rétháti Katalint és húgát, Rétháti Máriát. E második letartóztatási hullám az elsőtől erősebb hatást gyakorolt a megyés főpásztorra, hiszen Lányi János személyében az egyik legbizalmasabb barátját érte retorzió. A pap elhurcolásának háttérében az állambiztonság azon szándéka állt, hogy pressziós alapon végrehajtsák beszervezését. Ezzel a lépéssel a politikai rendőrség tisztjei azt kívánták elérni, hogy olyan hálózattal rendelkezzenek, akinek személye révén – tekintélyéből és Papp Kálmánhoz fűződő barátságából fakadóan –, megvalósíthatják nem csupán a főpap ellenőrzését, de befolyásolását illetve irányítását az egyházpolitikai érdekek szempontjainak megfelelően. Ezt azonban megghiúsította Lányi Jánosnak a beszervezéssel szemben tanúsított ellenállása.

6. Papp Kálmán püspök megtörése, amely az 1956-os forradalmat követő megtorlás során következett be, nem egy előre kidolgozott stratégiai terv hatására valósult meg, hanem a politikai rendőrség lépésről-lépésre meghatározott, illetve foganatosított intézkedései következményeként.

A püspökséget ért második letartóztatási hullám kapcsán egyértelműen kimutatható, hogy ez által a megyéspüspökre sikerült a politikai rendőrségnek olyan félelemkeltő hatást gyakorolni, amelynek következtében pszichikai és fizikai egészsége egyaránt megroppant.

7. A megszilárduló pártállami hatalom egyházpolitikája határozottan érvényesült a győri püspökség vonatkozásában. A disszertáció főszereplőinek meghurcolása nem csupán lokális esetnek tekinthető, hanem illeszkedik a megtorlás folyamatának országos trendjébe. A forradalmat követő évek egyházpolitikája konkrét, helyi szinten történt megvalósulásának részeként értékelhető, hogy a megtorlás során sikerült a diktatúra képviselőinek a reakciónak számító és tetteiben rendkívül aktív papot, Lányi Jánost nem csak eltávolítani Papp Kálmán közvetlen környezetéből, hanem nagymértékű passzivitásra is kényszeríteni. Ugyanezen cél valósult meg a Rétháti nővérek esetében is, akiknek aktivitása szintén megtört a rendőri intézkedések, illetve a bírósági eljárás során. A két szerzetesnő a szabadlábba helyezését követően teljesen visszavonult életet élt és többé nem végzett az egyház keretein belül semmilyen tevéleges szolgálatot.

Bár a hatalom által reakciónak minősített Póka György püspöki irodaigazgatót a Lányi János és társai ellen folytatott eljárás közvetlenül nem érintette, az aulából való eltávolítása az abból kiinduló zsarolás hatására történhetett meg. Az állami egyházpolitika helyi szintű megvalósulásának folyamatába illeszthető a két prominens békepapnak, Pajtényi Lászlónak és Nedesovszky Jánosnak a helynöki és az irodaigazgatói pozícióba történt visszahelyezése is.

Az 1956-os forradalmat követő retorziós intézkedések a társadalom különböző, a hatalom által meghatározott, ellenségesnek minősített csoportjaival szemben folytak. Ilyen ellenséges kategóriaként tartották számon a diktatúra képviselői az egyházakat, ezen belül a katolikus egyházat. A disszertáció főszereplőinek meghurcolása, illetve Lányi János és társai pere nem tekinthetőek elszigetelt jelenségnek, sokkal inkább beleilleszkednek a rendszerrel szemben ellenállást tanúsító társadalmi csoportok megtörését hivatott intézkedések sorába. A forradalmi megtorlás lecsengése után – amelyet az egyház, illetve az egyháziak megtörésére is használt a hatalom –, a konszolidálódó Kádár-rendszer új alapokra helyezte a kapcsolatot a katolikus egyházal. Az új egyházpolitika egyik alapvető jellemzője az volt, hogy megpróbálta a lehető legnagyobb mértékben felhasználni az egyházakat és az egyházi személyeket a rendszer stabilitásának biztosítása érdekében.

IV. Publikációk az értekezés témakörében

Búzás József győri egyházmegyes pap tanúságtétele a náci és a kommunista diktatúra idején. In: *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 25. évf. (2013) 3–4. sz. 133–147.

Zágon József és a győri egyházmegye titkos kapcsolattartása az 1956-os forradalmat követően. In: *Primus inter omnes: Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára*. Szerk.: ARATÓ György, NEMES Gábor, VAJK Ádám. Győr, Győri Egyházmegyei Levéltár, 2016. 309–326.

A győri papság az 1956-os forradalom napjaiban. In: *Collectanea Sancti Martini IV.: A Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeinek Értesítője 4*. Pannonhalma, 2016. 219–237.

Egyéb megjelent tanulmányok

Elszigeteltség és a szabadulás kérdőjelei. Polgár Vilmos küzdelme a politikai rendőrség szorításában a pártállami diktatúra idején. In: *Collectanea Sancti Martini: A Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeinek Értesítője I*. Pannonhalma, 2013. 181–216.

Bencések a Magyar Néphadseregben. In: *Bencések Magyarországon a pártállami diktatúra idején I.* Szerk.: DÉNESI Tamás, BOROS Zoltán. Pannonhalma, Pannonhalmi Főapátsági Levéltár, 2017. 235–245.

Leendő teológusok a Magyar Néphadseregben. In: *Közös küldetésben katona és lelkész az ember és a nemzet szolgálatában.* Szerk.: BERTA Tibor, HAUTZINGER Gyula, HOLLÓ József Ferenc. Budapest, HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft, 2017. 289–300.

Bencés cserkészek a Rákosi-korszakban. In: *„Illegális ifjúsági munka.” Cserkészközösségek a diktatúrában.* Szerk.: TABAJDI Gábor. Budapest, Magyar Cserkészszövetség, 2017. 79–83.

Tanórán kívüli foglalkozások a pannonhalmi és a győri bencés gimnáziumban a Kádár-korszakban. In: *„Illegális ifjúsági munka.” Cserkészközösségek a diktatúrában.* Szerk.: TABAJDI Gábor. Budapest, Magyar Cserkészszövetség, 2017. 184–188.

Legányitól Szennayig. Egy főapátválasztás margójára. In: *Bencések Magyarországon a pártállami diktatúra idején II.* Szerk.: DÉNESI Tamás, BOROS Zoltán. Pannonhalma, Pannonhalmi Főapátsági Levéltár, 2018. 27–46.

Szerzetesi megújulás Pannonhalmán a II. Vatikáni Zsinat fényében. Az 1969-1971-es rendi nagykáptalan. In: *Bencések Magyarországon a pártállami diktatúra idején III.* Szerk.: DÉNESI Tamás, BOROS Zoltán. Pannonhalma, Pannonhalmi Főapátsági Levéltár, 2018. 7–27.

Megjelent recenzió

Egy fogoly apát feljegyzései – Endrédy Vendel zirci apát feljegyzései az ÁVH börtönében. Szerkesztette: CÚTHNÉ GYÓNI Eszter. Budapest, METEM, 2013.

In: *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 27. évf. (2015) 1–2. sz. 188–190.

Megjelenés alatt álló kézirat

Utak a letartóztatásból. Papi pályák a Győri Egyházmegyében az 1956-os forradalmat követő évtizedekben. In: *Küzdelem a lelkekért. Pártállam és egyházak a hosszú hatvanas években.* Szerk.: ERDŐS Kristóf, SZULY Rita, TABAJDI Gábor, WIRTHNÉ DIERA Bernadett. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 631–657.